

Posljednja desetljeća bilježe nagao razvoj nauke u svijetu. Fond znanja o prirodi, tehnici, društvu i mišljenju silno se povećao, što se odrazilo i u velikom broju naučnih publikacija širom svijeta. Teško bi bilo dati i približan broj naučnih publikacija, svrstanih po žanrovima. Poznat je broj znanstvenih časopisa: danas ih se štampa pedeset tisuća. Naučne discipline sve se više razgranjuju, formiraju se sve uže specijalnosti, što je dovelo i do sve izrazitije potrebe stvaranja jezika nauke, koji adekvatno prenosi stečene naučne spoznaje.

Ovaj referativni članak predstavlja pokušaj da se prikažu teoretske postavke o pojmu — jezik naučne literature ili naučni funkcionalni stil — i to prema gledanju predstavnika Praške lingvističke škole i nekih sovjetskih lingvista.

Pražki lingvistički krug (Pražský lingvistický kroužek) ili Praška škola afirmirao se u svjetskim razmjerima tridesetih godina. Proučavajući prvenstveno fonologiju, a zatim i morfologiju i sintaksu češkog jezika, predstavnici te škole dali su niz vrijednih teoretskih postavki, primjenjujući funkcionalni i strukturalni prilaz jeziku. Osim toga su publicirali niz radova, posvećenih problemima književnog jezika; u tome su se istakli u prvom redu V. Mathešius i B. Havránek, a zatim J. Mukařovský, J. Vachek, J. Koříněk i A. Jedlička. Njihovi su radovi sakupljeni u zborniku članaka, štampanom u Moskvi 1967. pod naslovom »Pražskij lingvističeskij kružok« i preštampani 1971. u Münchenu pod naslovom »Prager lingvistischer Zirkel«¹. Još prije, u vremenu od 1932. do 1964. objavljeni su u praškim časopisima. S obzirom na to što tema članka, navedena u naslovu, ulazi u okvir pojma zvanog »književni jezik«, ovdje ću iznijeti neke misli o književnom jeziku iz članaka spomenutih autora, štampanih u münchenskom izdanju »Praškog lingvističkog kruga« i misli B. Havráneka o »naučnom jeziku« iz »Studie o spisovnem jazyce« 1963. (»Studije o književnom jeziku« 1963).

Važni rezultati rada Praške škole u području istraživanja književnog jezika mogu se sumirati ovako: stvoreno je novo shvaćanje biti književnog jezika, teorija norme i kodifikacije, teorija stilističkih slojeva, stilistička diferencijacija književnog jezika i teorija kulture govora. Ti su teoretski problemi bili razmotreni s gledišta općih metodoloških postavki, a također i u vezi sa zadacima i potrebama češke jezične prakse. Prema novoj teoriji književnog jezika, lingvisti Praške škole su promatrali književni jezik s njegovom složenom stilističkom strukturom kao višefunkcionalnu tvorevinu, koja se u tom pogledu razlikuje od »narodnog« jezika, koji je u biti monofunkcionalan, služi samo za uzajamno sporazumijevanje. Različitim funkcijama i raznolikosti stilističkih slojeva morao je odgovarati cjelokupan inventar jezičnih sredstava.

Problemom funkcionalnog raslojavanja književnog jezika posebno se bavio B. Havránek još od 1932. godine.² Svoja zapažanja razradio je u referatu za

¹ Vidi *Prager linguistischer Zirkel* — PLZ.

² B. Havránek, Praha 1932, 32—84.

IV. međunarodni kongres lingvista u Kopenhagenu 1936. i u člancima za »Naučni rječnik novoga vremena«³, a opširno ih je izložio 1942. u članku »O funkcionalnom raslojavanju književnog jezika«. U tom je članku B. Havránek razradio nekoliko problema: odnos funkcionalnog raslojavanja prema jeziku, uzajamni odnos »funkcionalnog jezika« i stila i problem razgovornog češkog jezika kao funkcionalnog sloja književnog jezika. Govoreći o strukturi književnog jezika, koji se raščlanjuje na »funkcionalne jezike«, B. Havránek navodi svoje vlastite riječi iz 1940: »Pri tome govorimo o strukturnim promjenama, koje zahvaćaju sam inventar jezičnih sredstava, o strukturi samog jezika kao normalnog sistema, a ne o organizaciji konkretnih jezičnih saopćenja, iako je ta organizacija podjednako funkcionalna i potčinjava se normama«. ⁴ Što se tiče prvog dijela ove formulacije, Havránek ističe činjenicu da se pojedini slojevi razlikuju ne samo inventarom jezičnih sredstava, već i strukturnom organizacijom tog jezičnog inventara, sve do zakonomjernih omjera u njoj. Drugi dio ove formulacije odnosi se očito na stil.

U knjizi »Studie o spisovnem jazyce« (»Studija o književnom jeziku«) B. Havránek i dalje razrađuje misao o raslojavanju:

»Tom funkcionalnom raslojavanju dodajemo još daljnje stilsko razlikovanje iskaza prema njihovim konkretnim ciljevima, a također i prema situaciji i načinu (da li je taj iskaz privatn ili javan, usmen ili pismen). To se bogato i složno raslojavanje književnog jezika odražava, naravno, i na njegovoj strukturi, pa i na sredstvima. Rješavanje pojedinih zadataka koji stoje pred njim traži posebna jezična sredstva, ponajprije leksička i sintaktička, ili naročito korištenje sredstava, zajedničkih svim slojevima; u manjoj se mjeri koriste fonetske i morfološke razlike, gotovo isključivo za izdvajanje razgovornog stila.«⁵

Teorija o raslojavanju književnog jezika nadahnula je mnoge druge lingviste, koji su je interpretirali na razne načine, s obzirom na nedovoljnu definiranost pojmova — jezik i stil. Daljnji reci ovoga izlaganja sadržavat će osnovne ideje o funkcionalnim stilovima, posebno o stilu naučne literature — naučnom funkcionalnom stilu — i to prema pogledima sovjetskih lingvista, koji su iznosili spomenutu problematiku u svojim radovima od 1970. pa nadalje.

Funkcionalni stilovi.

Funkcionalna stilistika proučava načine odabiranja jezičnog materijala, karakterističnog za razne vidove komuniciranja. U tekstovima naučne literature može se uočiti odabiranje jezičnog materijala iz sredstava općeg jezika. Veći je dio jezičnog materijala zajednički za sve stilove, svi stilovi su slojevi jedinstvenog sistema — jezika.

Međutim, u jeziku se mogu izdvojiti posebne jezične jedinice, koje imaju prednost u pojedinom stilu te se stalno koriste. U jeziku, koji predstavlja sredstvo komuniciranja čovjeka s čovjekom, obrazuju se određeni skupovi jezičnih jedinica i upotrebljavaju se unutar jednog područja ljudske djelat-

³ *Ottáv slovník naučný nové doby*, OSNND, Praha.

⁴ Havránek, *PLZ*, München 1971, str. 435, navodi svoje riječi iz OSNND, VI/1 1940, str. 472 b.

⁵ Havránek, Praha 1963, str. 86.

nosti. Ako usporedimo stilove, najudaljenije jedan od drugoga, na primjer razgovorni i službeno-poslovni ili razgovorni i naučni stil, jasno ćemo uočiti te karakteristične jezične jedinice po kojima se stilovi razlikuju.

Problem funkcionalnih stilova sad je u centru pažnje sovjetskih lingvista. Iako sad još ne postoji konačna i sveobuhvatna teorija stilova, postoji bogata literatura o funkcionalnim stilovima, zapisani su mnogi statistički podaci koji ocjenjuju vjerojatnost i čestotnost pojedinih jezičnih elemenata funkcionalnih stilova, uočene su zakonitosti i čestotnosti.⁶ Pri istraživanju i opisivanju stilova važna je razumna kombinacija kvantitativne i kvalitativne metode. Kvantitativna analiza predstavlja matematsko-statističku metodu prebrojavanja, a kvalitativna analiza je analiza stilističkih osobina i funkcijâ raznih jezičnih sredstava.

Niz istraživača zastupa mišljenje da postoji jedinstven sistem jezika, a razlike između funkcionalnih stilova jesu razlike u korištenju jezičnih sredstava toga sistema. Stilsku osobenost ne čine samo jezična sredstva, fiksirana u pojedinom funkcionalnom stilu, već i smišljeno odabiranje (selekcija) jezičnih sredstava općeg jezika te koncentriranje tih sredstava, svojstveno dotičnom funkcionalnom stilu.

O čemu ovisi funkcionalni stil? Ovisi u prvom redu o predmetu o kojem se govori, o nivou na kojem se govori — kakvim je čitaocima namijenjena informacija, o situaciji u kojoj se odvija komuniciranje, o individualnosti samog autora, a moglo bi se reći i o uzusu, tradiciji.

Prema mišljenju Maje P. Senkevič, funkcionalne stilove možemo definirati kao svojevrsne podsisteme jezika, koji se odlikuje specifičnim izborom jezičnih sredstava u njihovim čestotnim omjerima, te ekstralingvističkim karakteristikama, vezanim uz razna područja ljudske djelatnosti.

»Funkcionalni stilovi razlikuju se: u leksici — posebnim riječima za izražavanje pojmova koji se upotrebljavaju baš u toj sferi komuniciranja (termini) te njihovom postojanom upotrebom u tom stilu, pa i riječima s izvjesnom ekspresivno-emocionalnom obojenošću; u frazeologiji — upotrebom određenih tipova frazeoloških jedinica; u tvorbi riječi — posebnim tvorbenim elementima, produktivnim u tom stilu; u području gramatike — prevladavanjem naročitih morfoloških i sintaktičkih sredstava; u području fonetike — ritmičko-intonacijskim i fonetskim osobinama.«⁷

U razvoju stilova danas djeluju dvije suprotno usmjerene tendencije: uzajamno prožimanje stilova (njihova integracija) i formiranje svakog stila u samostalni sistem (njihova diferencijacija).

Teškoće klasifikacije stilova vezane su s nepreciziranošću mnogih pojmova stilistike i s neistraženošću osobina pojedinih stilova raznih jezika. Odvajajući književne i razgovorne stilove, većina savremenih lingvista razilazi se u klasifikaciji stilova, jer polazi s raznih pozicija. Postoji tradicionalna podjela stilova — predstavnika Praške škole, koju su prihvatili i sovjetski lingvisti L. V. Ščerba, G. O. Vinokur, L. P. Jakubinskij i V. V. Vinogradov. Prema toj podjeli razlikuju se slijedeći stilovi: razgovorni, publicistički, stil umjetničke književnosti i naučni stil.

⁶ Vidi čestotne rječnike.

⁷ Senkevič, str. 16.

Naučni stil i njegovi podstilovi.

U literaturi sovjetskih autora postoji niz naziva za pojam »naučni funkcionalni stil«: naučni stil, stil naučnog izlaganja, stil naučne literature, stil naučne proze, jezik nauke, jezik naučne literature. Osim ovih, kod nas se čuju još i nazivi stručni jezik, specijalni jezik, naučni jezik i stručno-znanstveni jezik.⁸ O. D. Mitrofanova prema podjeli Rozentala i Gvozdeva razlikuje unutar naučnog stila ove podstilove:

- naučno tehnički ili pravi naučni podstil (tematsko izlaganje naučnih referata, članaka, monografija, udžbenika)
- naučno-poslovni podstil (stil patentne dokumentacije) i
- naučno-popularni podstil, kojim se iznose naučne informacije, namijenjene nestručnjaku.

Granice između navedenih podstilova nisu oštro ocrtane, osobine podstilova se isprepliću. Ipak će se dalje izlaganje odnositi u prvom redu na prvu spomenutu kategoriju naučnog stila. Postoji i podjela naučnog stila na tehnički, prirodno-znanstveni i naučno-humanistički podstil, dakle prema tematici. Neki su autori išli tako daleko da prema području nauke razlikuju »mikrojezičke«. Tako unutar tehničkog podstila N. D. Andreev razlikuje mikrojezičke fizike, matematike, astronomije, mehanike itd., unutar prirodnoznanstvenog podstila razlikuje mikrojezičke kemije, anatomije, biologije itd., a u naučno-humanističkom podstilu uzima mikrojezičke povijesti, ekonomike, pravnih disciplina i sličnih nauka. Ti mikrojezički predstavljaju leksiku koja se upotrebljava u odgovarajućem jezičnom području, pa prema tome razlika među mikrojezičima nije u tome kako se govori, nego o čemu se govori.

I. M. Solovjeva je svrstala vrste naučne literature u ove kategorije:

1. članci u »Učenyje zapisky«, »Trudy«, »Sborniki«, disertacije i monografije, naučni referati i slično, kojima je cilj predaja novih informacija i opis njihove primjene u praksi;
2. članci u naučnim i tehničkim časopisima, referati, informacioni materijali raznog karaktera, koji uopćavaju postojeće informacije i pružaju pregled već dostignutog;
3. udžbenici, priručnici, programi, zbornici zadataka i vježbi, sumarni pregledi, nastavno-metodski materijali i preporuke s nastavnom i informativnom namjenom; dokumentacija iz područja tehnike i industrije, ugovori i upute za poduzeće, saopćenja o uputama i analizama, trgovački katalozi, reklame, informatori i slično.

Sadržaj naučne informacije jest opisivanje činjenica i pojava iz stvarnosti, njihovo proučavanje i objašnjavanje te formuliranje zakonitosti i zakonâ. U naučnom djelu se točnim, postupnim i logičnim izlaganjem naučnih problema dokazuju određene postavke i hipoteze ili se daju sumarni pregledi već postignutih rezultata istraživanja. Između sadržaja onoga što se izlaže i stila postoji neposredna veza. Naučni stil je funkcija zadatka i sadržaja naučnog izlaganja.

⁸ Vidi »Znanstveno proučavanje jezika« iz radnje mr Marije Cvelić, »Univerzitet danas«, Sarajevo 1978, br. 1—2, str. 106—108.

Obilježja naučnog funkcionalnog stila (njegove pismene varijante).

Jezični sustav naučnog stila određuju ekstralingvistički i intralingvistički faktori. Što predstavljaju ekstralingvistički faktori kad se govori o naučnom stilu? Na to pitanje odgovara Maja P. Senković ovako: »Ekstralingvistički faktori jesu nivo određene nauke i njezino značenje u društvenom životu, ciljevi naučne prakse, stupanj znanja o objektu dotične nauke, specijalizacija njezinih naučnih grana, a i psihološke osobine naučnog stvaralaštva. Među intralingvističke faktore spada ponajprije funkcija jezika. U naučnim djelima ona se sastoji... u prenošenju etapa naučnog mišljenja i u učvršćenju procesa spoznavanja. Specifične crte naučnog mišljenja određuju osnovnu stilsku crtu naučnog funkcionalnog stila — njegov uopćeno-apstraktni karakter.«⁹

Apstraktni način izražavanja u naučnoj prozi kao odraz naučnog mišljenja očituje se u odabiranju riječi i u upotrebi oblika i sintaktičkih konstrukcija. Specifične crte u korištenju sredstava općeg jezika u naučnoj sferi komuniciranja dodiruju sve lingvističke nivoe — fonološki, leksički, morfološki i sintaktički. Raslojavanje književnog jezika očituje se u leksičkim i sintaktičkim sredstvima, a manje u fonetici i morfologiji. Fonetske osobine naučnog funkcionalnog stila svode se na slijedeće: intonacija se potčinjava sintaktičkoj građi rečenice, postoji izvjesna standardiziranost intonacije, prevladava logičko-gramatička intonacija, postoji izvjesna usporenost tempa rečenice, stabilnost ritma rečenice, uočena je stabilnost linije uspona i pada rečenične intonacije.

Analiziranjem obilježja američke tehničke literature, njemačke naučno-tehničke literature i engleske naučne literature te uspoređivanjem njihovih stilskih odlika sa stilskim osobinama ruske naučne literature došlo se do slijedećih zaključaka:¹⁰

Osnovne su crte naučnog stila raznih jezika: apstraktno uopćavanje, logičnost, objektivna neutralnost i preciznost. Sva su jezična sredstva potčinjena postizavanju toga cilja. Strogo je određen okvir predmeta o kojem se govori i utvrđen principijelni objektivni odnos prema njemu. Otvorena ekspresivnost, umjetnička slikovitost i njihove jezične realizacije nisu karakteristične za naučni stil.

Stil naučnog izlaganja oslanja se na termine, na formule i na sheme. Da bi bio pravi naučni stil, po mišljenju Budagova — »treba da se istovremeno služi bogatim mogućnostima općeg književnog jezika. Bez takvog stalnog »osvrtnja« na opći književni jezik naučni stil će uvijek biti zakržljao i neizražajan. Bit će lišen prave gipkosti... Ovo što je rečeno, naročito je važno istaknuti u naše vrijeme, kad se stil nekih naših naučnih radova iz najrazličitijih naučnih područja ponekad pretvara u svojevrstan žargon, koji raspolaže samo ograničenim izborom sintaktičkih klišeja i isto tako ograničenom leksikom.«¹¹

Naučna apstrakcija uopće ne isključuje upotrebu ekspresivno-emocionalnih elemenata u naučnoj prozi. Prisutnost ekspresivno-emocionalnih elemenata, makar i u maloj mjeri, osvježava ton izlaganja naučnih činjenica. Danas, kad se u epohi naučno-tehničke revolucije broj naučnih publikacija naglo povećava, emocionalno-ekspresivne elemente sve je teže naći u naučnim tek-

⁹ Senković, str. 34.

¹⁰ Vidi literaturu.

¹¹ Budagov, 1974, str. 42, 43.

stovima, gdje prevladava suhoparno iznošenje naučnih činjenica. Unutar jednog te istog žanra, čak unutar jedne naučne knjige, moguće je veliko variranje stila. Drukčijim jezičnim sredstvima će se služiti pisac, recimo, u predgovoru knjige gdje emocionalno nastoji osvojiti čitaoca neposrednim izražavanjem s mnogo ekspresivnih elemenata, a drukčija će jezična sredstva upotrebljavati kad iznosi historijski razvoj nauke. No sasvim će drukčije zavučati njegovu riječ kad u slijedećoj glavi prijeđe na davanje podataka o vlastitim istraživanjima, na osnovi kojih se dolazi do izvjesnih naučnih spoznaja. Teško će se naći crta ekspresivno-emocionalnog stila u dokazivanju hipoteze ili teorema i u opisu aparata ili eksperimenta.

Leksičko osamostaljenje jezika naučne literature.

Kao dokaz funkcionalno-stilske orijentacije na osamostaljenje ili izoliranje jezika nauke na leksičkom nivou može služiti ograničenost rječničkog sastava. Leksika naučnih tekstova mnogo je ograničenija nego, na primjer, novinsko-publicističkog stila ili stila umjetničke proze. Takva je ograničenost leksike jače izražena u tekstovima naučno-tehničke literature, a slabije u prirodnoznanstvenim tekstovima. Po leksici su najraznolikiji tekstovi iz naučno-humanističke literature, i to zato što se obilno napajaju jezičnim sredstvima iz općeg književnog jezika. Baš po siromaštvu leksičkog sastava razabire se tendencija zatvaranja granica, osamostaljivanje naučnog stila prema drugim funkcionalnim stilovima. Ono što se smatra greškom u umjetničkom stilu — ponavljanje istih riječi, skupova riječi i sintaktičkih klišeja — jedna je od oznaka naučnog stila. Najuočljivija crta naučnog stila je upotreba naučne terminologije. Termini služe u raznim područjima ljudske djelatnosti: u nauci, u tehnici, u zanatstvu, u privredi i u umjetnosti, a imaju strogo dogovoreno značenje, pa treba da jasno luče pojam od srodnih pojmova. Oni predstavljaju glavnu leksičku grupu jezika pojedinih nauka: neki od njih prodrli su u opći književni jezik, čak i u razgovorni jezik. Funkciju termina može dobiti riječ uzeta iz leksike općeg jezika (terminologizirana riječ) i posebno proizveden leksem. Mnogi su termini razumljivi samo stručnjacima uže specijalnosti nekog znanstvenog područja. Takvi su termini najizdvojenije jedinice, maksimalno »osamostaljene« jedinice leksičkog sistema naučnog jezika. Posebnu grupu termina čine posuđenice iz stranih jezika i internacionalni nazivi.

Uz termine valja spomenuti umjetni jezik simbola, kao poseban podsistem naučnog stila, koji sadržava veliku mogućnost informacija u malom broju simbola. Jezik simbola predstavljaju matematski i fizikalni znakovi i kemijska nomenklatura te oznake jedinica mjerenja duljine, površine, težine, napona i jačine struje, frekvencije itd. Naučno izlaganje se često oslanja na ilustracije — dijagrame, grafikone, crteže i fotografske snimke. Postojanje takvih podsistema još jače izdvaja jezik nauke od sistema općeg jezika.

Morfološka i sintaktička selekcija jezičnih sredstava.

Funkcionalno-stilska analiza morfoloških sredstava danas se izvodi lingvostatističkim metodama. Za morfološki sastav naučnog stila karakteristično je posebno odabiranje i visoka čestotnost pojedinih oblika, te njihovo naročito kombiniranje i omjer, kakav nije predstavljen u drugim stilovima. Oblici padeža, broja, roda, vremena i glagolskog vida te pretežna upotreba određenih vrsta riječi (imenica i pridjeva) svjedoče o zatvorenosti tog funkcionalnog

stila. Na osnovi dugogodišnjih ispitivanja i uopćavanja M. N. Kožina je dala sistematsku analizu morfoloških osobina jezika naučne literature u svojoj doktorskoj disertaciji »Problemi specifičnosti i sistema funkcionalnih stilova« (1970), a naročito u knjizi »O jezičnom sistemu naučnog stila u odnosu prema nekima drugima« (1972).¹² Nju slijedi O. D. Mitrofanova s iscrpnim morfološkim i intaktičkim analizama u knjigama »Jezik naučno-tehničke literature« (1973) i »Naučni stil jezika: problemi nastave« (1976).

U poglavlju »Morfološka selekcija u jeziku naučno-tehničke literature« (1973) O. D. Mitrofanova iznosi rezultate lingvostatističkih ispitivanja morfoloških osobina. Ispitivanja izvršena na tekstovima prirodnonaučnog podstila i naučno-tehničkog podstila pokazuju zanimljive čestotne omjere. Na osnovi izračunavanja u postocima, na prvom su mjestu po zastupljenosti imenice, na drugom pridjevi, a na trećem čak i na četvrtom mjestu glagoli. Iz tih se podataka izvlači zaključak: ruski naučni tekstovi odlikuju se manjim dinamizmom, no većom predmetnošću i prevladavanjem kvalitetnih karakteristika.

Činjenica da je glagol zastupljen tek na trećem mjestu, a u ispitivanjima Mitrofanova na tekstovima iz kemije i biologije čak na četvrtom mjestu, jasno govori o sažetosti (kompresiji) naučnog stila. Općenito se može primijetiti da u naučnom stilu postoji pojava kompresije gubljenjem glagola i gomilanjem skupova s participijama i gerundijama, obrazovanjem imenskih sintagmi s prijedlogom, konstrukcija s glagolskom imenicom, gomilanjem imenskih grupa i infinitivnim konstrukcijama. Takav raspored jezičnih sredstava omogućuje unošenje maksimuma informacija u okvir jedne rečenice.¹³

Postoji jaka tendencija naučnog funkcionalnog stila za selektivno izdvajanje morfoloških, leksičkih i sintaktičkih jezičnih sredstava. Ta tendencija selektivnog izdvajanja kao da ima svoje zakonitosti odabiranja i kombiniranja gramatičkog i leksičkog materijala.

Funkcionalni naučni stil odlikuje se:

- naučnim terminima i terminologiziranim riječima
- pretežnom upotrebom nekih gramatičkih oblika, što zavisi od žanra
- drukčijom čestotnošću i rasporedom riječi, sintagmi i rečenica nego što je to uobičajeno u drugim funkcionalnim stilovima (čime se postiže izvanredna kompresija)
- njihovom standardiziranom upotrebom (što zavisi od žanra)
- izvjesnom količinom emocionalno-ekspresivnih elemenata, što zavisi od naučnog područja, od žanra i od manire samog autora.

Naučno-tehnička revolucija utječe ne samo na životni standard čovjeka, na djelatnost i na stvaralaštvo ljudi, nego i na osobine jezika. Toj je osnovnoj misli R. A. Budagov posvetio poglavlje »Naučno-tehnička revolucija i proces usavršavanja jezika« svoje knjige »Što je razvoj i usavršavanje jezika«, napisane briljantnim stilom. On ovako nadovezuje na misao muzičara L. Stokovskog: »Standardizacija je potrebna za strojeve, ali je opasna za muziku«.

»Razumije se, jezik nije ni muzika ni teatar, već je jezik veoma specifičan sistem, kojim se čovjek oštro razlikuje od drugih živih bića. Zato ele-

¹² M. N. Kožina 1970. i 1972.

¹³ Mitrofanova, 1973, str. 55—81 i 82—119.

menti standardnosti i unifikacije, koji su u jeziku veoma važni — ipak koegzistiraju s nestandardnim, gipkim i raznolikim elementima koji obogaćuju ekspresivne mogućnosti jezika — ogromnu snagu njegova djelovanja na ljude».¹⁴

LITERATURA

1. *Prager linguistischer Zirkel*, Slavische Propyläen, Band 108, 1971. München.
Clanci čeških autora navode se prema münchenskom izdanju, jer autorici članka nije bio dostupan ruski zbornik »Pražskij lingvističeskij kružok, Moskva 1967. Naznačene su i prve publikacije.
Josef M. Kořínek: Einige Betrachtungen über Sprache und Sprachen, *Travaux du Cercle linguistique de Prague*, 6, Prague, 1936, str. 23—29.
К вопросу о языке и речи
PLZ, München, 317—323.
Bohuslav Havránek: Úkoly spisovného jazyka a jeho kultura, iz zbornika *Spisovná čeština a jazyková kultura*, Praha, 1932, str. 32—84.
Б. Гавранек: Задачи литературного языка и его культура
PLZ, str.338—377.
Vilém Mathesius: O potřebě stability ve spisovném jazyce, zbornik *Čeština a obecný jazykozpyt*, Praha, 1947, str. 415—435.
В. Матезиус: О необходимости стабильности литературного языка
PLZ, München, 1971. 378—393.
V. M. Obecné zásady pro kulturu jazyka, zbornik *Spisovná čeština*, Praha 1932, 245—258.
В. М. Общие принципы культуры языка
PLZ, München, 394—405.
B. Havránek: K funkčnímu rozvrstění spisovného jazyka, *Časopis pro moderní filologii*, Praha. R. XXVIII, 1942. 409—416.
В. Г. О функциональном расслоении литературного языка
PLZ, München, 1971, 432—443.
V. M. *Řeč a sloh, Čtení o jazyce a poesii*, Praha, 1942. 13—102.
В. Матезиус: Язык и стиль
PLZ, München, 445—523.
Josef Vachek: Zum Problem der geschriebenen Sprache, *TCLP*, 8, 1939, 94—104.
A Prague School Reader in Linguistics, Bloomington, 1964.
Й Вахек: К проблеме письменного языка
PLZ, München, 1971.
Alois Jedlička: Zur Prager Theorie der Schriftsprache, *Travaux linguistiques de Prague*, 1, 1964, 47—58.
А. Едличка: О пражской теории литературного языка
PLZ, München, 544—556.

¹⁴ Budagov 1977, str. 178.

2. М. Н. Кожина: Проблемы специфики и системности функциональных стилей речи. Автореферат докторской диссертации. Москва 1970.
3. М. Н. Кожина: О речевой системности научного стиля сравнительно с некоторыми другими, Пермь, 1972.
4. М. Н. Кожина: Характеристика функциональных стилей русского языка и иных стилевых разновидностей, из книги истога аутора — Стилистика русского языка, Москва 1977.
5. О. Д. Митрофанова: Язык научно-технической литературы, Москва 1973.
6. Р. А. Будагов: Ленин о научном стиле языка, из книги Человек и его язык, Москва 1974.
7. О. Д. Митрофанова: Научный стиль речи: проблемы обучения 1976.
8. М. П. Сенкевич: Стилистика научной речи и литературное редактирование научных произведений, Москва 1976.
9. Р. А. Будагов: Что такое развитие и совершенствование языка? Москва 1977.
10. Л. Н. Васорина: Частотный словарь русского языка, около 40 000 слов, Москва 1977.
11. П. Н. Денисов, В. В. Морковкин, Ю. А. Сафьян: Комплексный частотный словарь русской научной и технической лексики, 3047 рижечи, Москва 1978.
12. Н. М. Разинкина: Стилистика английской научной речи, Москва 1972.